

Bijlage I Op weg naar de Visie2030

Ter bespreking in de Achterhoek Raad van 3 december 2018

Op weg naar de Visie2030 voor de Achterhoek

'Triple Smart met de Toekomst in de Maak'

Aanleiding

De samenwerking in de Achterhoek is in september 2018 in de nieuwe vorm van start gegaan. Ondernemers, maatschappelijke organisaties en de overheid werken samen via de Achterhoek Raad, de Achterhoek Board en aan zes Thematafels. Deze samenwerking is ingericht om de opgaven waar de Achterhoek voor staat gezamenlijk op te pakken, geen van de partijen kan dat alleen.

Om deze inspanningen te richten is een ruimtelijk-economische agenda nodig. De huidige Achterhoek Agenda 2020 is toe aan bijstelling. Daartoe is afgesproken dat de Board een visie richting 2030 uitwerkt, deze ligt ter besluitvorming voor in de Achterhoek Raad in het voorjaar van 2019.

Dit stuk is een bijlage bij het Raadsvoorstel dat op 3 december in de Achterhoek Raad wordt besproken en schetst de onderwerpen waarop we in de visie concrete ambities en doelstelling gaan benoemen en hoe we deze meetbaar willen maken. Deze visie wordt in de komende maanden door de Achterhoek Board uitgewerkt en ligt in het voorjaar van 2019 ter besluitvorming voor aan de Achterhoek Raad. De visie wordt een flexibel document, waarin tussendoelen benoemd worden en waarbij ruimte blijft om in jaarplannen op de actualiteit in te blijven spelen. De Visie2030 geeft richting, vormt het inspirerend perspectief en is ook bedoeld om anderen aan ons te binden.

We beginnen niet bij Nul

We beginnen niet bij nul. In de afgelopen jaren is al veel gebeurd op het gebied van werken, wonen en bereikbaarheid. Bedrijven en onderwijs werken samen in het Smart Business Centrum om Smart Industry te implementen, SmartHub zet volop in op het aantrekken van jong talent, de uitdagingen op de woningmarkt zijn goed in beeld en er lopen (pilot)projecten op het gebied van wonen, fijnmazige bereikbaarheid en circulaire landbouw.

Op 16 november is bekend geworden dat de Achterhoek een Regiodeal gaat sluiten met het Rijk, waarbij het Rijk € 20 miljoen heeft toegezegd. Een prachtige erkenning voor de opgaven, aanpak en samenwerking in de Achterhoek. De Regiodeal wordt in de komende maanden gezamenlijk met het Rijk, de provincie en alle betrokken partijen verder uitgewerkt in projecten en heeft een looptijd van 2019 tot en met 2022. Onze opgaven in de Regiodeal zijn een belangrijk pijler onder onze visie richting 2030.

Opgave

De Achterhoek is een economisch krachtige en sterk innovatieve regio, met veel gespecialiseerde maakbedrijven. Er heerst van oudsher een sterke samenwerkingscultuur, zowel bij inwoners als maatschappelijke partners. De uitdaging voor de komende jaren ligt vooral in nationale ontwikkelingen, zoals een tekort aan personeel, die in de Achterhoek door de natuurlijke vergrijzing worden versterkt. Een aantal cijfers op een rij:

- De beroepsbevolking neemt hier veel sneller af dan elders (-12% tot 2030), waardoor er een toenemend tekort aan personeel is. De Achterhoek moet dus arbeidskrachten van buiten de regio aantrekken en er tegelijkertijd voor zorgen dat zoveel mogelijk jonge Achterhoekers hier willen blijven. Daarvoor zijn aantrekkelijke, verduurzaamde woningen nodig, en een uitstekende bereikbaarheid via weg en spoor;
- De huidige woningvoorraad voldoet niet aan de toekomstige vraag. Het grootste deel (70%) is particulier eigendom, vaak van ouderen. Investeren in de broodnodige kwaliteitsverhoging en duurzaamheid vraagt, zeker voor deze groep, een enorme extra inspanning.
- De nu nog lichte huishoudensgroei slaat over tien jaar om in een daling. Op dit moment is er een tekort aan woningen, terwijl er op langere termijn minder nodig zijn. Dit vraagt om een samenhangende aanpak: het behouden en aantrekken van arbeidskrachten betekent nu een impuls voor de woningmarkt, tegelijkertijd is de uitdaging om toekomstige leegstand te voorkomen. De kosten van deze omslag moeten eerlijk worden verdeeld.
- De bereikbaarheid van Achterhoekse bedrijven en voorzieningen is, zeker voor niet-automobilisten, matig tot slecht. Er zijn slimme mobiliteitsoplossingen nodig, onder andere om nieuwe arbeidskrachten aan te trekken.
- De verwachting is dat circa 40% van de agrariërs in 2030 is gestopt met hun bedrijf. Dit vraagt oplossingen voor vrijkomende agrarische bebouwing en omscholing.

Aanpak richting 2030: groeien, maar dan in kwaliteit

De Achterhoek is een geweldige plek om te wonen. De scores op het gebied van leefbaarheid zijn hoog, er is veel ruimte, de gemeenschapszin is hoog, er staan geen files, er zijn goede mogelijkheden om te leren en te ontwikkelen, de zorg is goed en het cultureel aanbod is op orde. Om deze waarden te behouden en verder te ontwikkelen zetten we in op groei in kwaliteit.

Een absolute bevolkingsafname zou betekenen dat we 'minder van hetzelfde' nodig hebben. Maar omdat ook de samenstelling van de bevolking sterk verandert staan we voor de uitdaging nieuwe, nog niet-bestaande oplossingen te vinden om werk-, leer-, woon- en leefklimaat op een goed peil te houden. Er is een nieuw evenwicht nodig tussen vraag en aanbod op de arbeids- en woningmarkt, zowel voor de korte als de lange termijn. Er zijn nieuwe modellen en aanpakken nodig die economische groei verbinden aan (het anticiperen op) een veranderende bevolking. Investeren in kwaliteit is daarbij onze richtlijn: (extra) investeringen, die als katalysator werken voor investeringen van derden en die hogere kosten op termijn voorkomen.

Experimenteerregio

We zien onszelf als voorloper en trendsetter in de manier waarop we dergelijke complexe, ontwikkelingen aanpakken. Met onze integrale aanpak leveren we een bijdrage aan de brede welvaart en het welzijn in de Achterhoek, onder andere door de kwaliteit van wonen te verhogen en de arbeidsparticipatie te vergroten.

Opbouw van de Visie2030

In de Visie2030 die in april 2019 ter besluitvorming voorligt zullen we aansluiten bij de triple smart indeling van de Regiodeal; Smart Living, Smart Economy en Smart Governance. We geven aan wat onze doelen en ambities zijn richting 2030 (WAT willen we bereiken) en benoemen tussentijdse doelen (zoals de doelen uit de Regiodeal die tot en met 2022 loopt). Daarbij zullen we een uitwerking geven van de manier waarop (HOE gaan we dat bereiken). In deze fase zijn de onderwerpen benoemd waarop we in de visie concrete ambities en doelstellingen gaan benoemen, en de parameters aangegeven waarmee we dit meetbaar gaan maken.

Doelenboom

Om de doelen en ambities te vertalen naar concrete acties en deze te kunnen monitoren willen we werken met een doelenboom, zoals ook is opgenomen in de Regiodeal (zie als voorbeeld pagina 7). We zijn voornemens deze uit te breiden voor de Visie2030. Dit maakt ook de vertaling naar de Thematafels makkelijker. In deze indeling vallen Wonen & Vastgoed, Circulaire economie & Energietransitie en de Gezondste regio (Zorginnovatie) onder Smart Living, en Onderwijs & Arbeidsmarkt, Smart Werken & Innovatie en Mobiliteit& Bereikbaarheid onder Smart Economy. Dit maakt het voor de Board mogelijk om projectaanvragen te beoordelen op de vraag of ze aansluiten bij de doelen en ambities, en te signaleren wanneer voor bepaalde doelen en ambities te weinig projecten en plannen ontstaan en hierop bij te sturen.

Wat willen we bereiken?

Een hoogwaardig werk-, leer-, woon- en leefklimaat ondanks ontgroening en vergrijzing

In de Visie2030 willen we middels de volgende parameters onze doelen en ambities meetbaar maken:

- A. De gewenste kwaliteitsslag in de bestaande woningvoorraad;
- B. De score in het woonwensen en leefbaarheidsonderzoek (AWLO);
- C. Het benoemen van het duurzaamheids/ energieniveau van de Achterhoekse woningen inclusief een percentage woningen zonder gasverbruik;
- D. De termijn waarop mensen op een passende woning moeten wachten;
- E. Leefbaarheid van het buitengebied, o.a. vrijkomende agrarische bebouwing;
- F. Circulariteit, o.a. op het gebied van landbouw;
- G. Scores op het gebied van gezondheid, denk daarbij aan;
  - a. Een doelstelling op het gebied van ziekteverzuim;
  - b. Een doelstelling op het gebied van een maximaal percentage van mensen dat zich eenzaam voelt;
  - c. Een doelstelling op het gebied van door mensen ervaren regie op de eigen gezondheid;
- H. Een gewenst percentage op het gebied van energieneutraliteit.

WAT LOOPT AL GOED BINNEN SMART LIVING

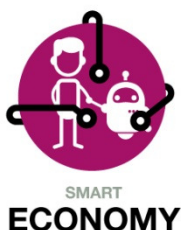
Pilot wonen Beltrum:

Inwoners aan zet om woonbehoefte op dorpsniveau in beeld te brengen. Wordt uitgerold naar andere kernen.

Kunstmestvrije

Achterhoek: Uitdenken en toepassen van innovaties, aansluiting onderwijs, met als doel het sluiten van de Achterhoekse agrarische mineralenkringloop.

Asbestrein: Een gecoördineerde aanpak over gemeentegrenzen heen voor een versnelde sanering van asbestdaken.

Een sterke economie, uitgaande van eigen kracht, onder andere op het gebied van Smart Industry

In de Visie2030 willen we middels de volgende parameters onze doelen en ambities meetbaar maken:

- A. De toekomstbestendigheid en inclusiviteit van de arbeidsmarkt in de Achterhoek, denk daarbij aan;
  - a. Het capaciteitsvraagstuk van werkgevers;
  - b. Het percentage van de beschikbare beroepsbevolking dat meedoet;
  - c. Instroom van talent;
  - d. Aansluiting bij de banenafpraak uit het Sociaal Akkoord 2013;
- B. Aansluiting van onderwijs en arbeidsmarkt;
- C. Stijging van het Bruto Regionaal Product en groei van de arbeidsproductiviteit;
- D. Doelstellingen op het gebied van de verdere ontwikkeling van Smart Hub, denk daarbij aan;
  - a. Aantallen deelnemende bedrijven en vervulde vacatures;
  - b. Deelname van studenten aan Innovatiehubs;
- E. Ontwikkeling van de stuwende economische sectoren, o.a. door implementatie van smart toepassingen;
- J. Leven Lang Ontwikkelen van de beschikbare beroepsbevolking;
- K. Ontwikkeling van nieuwe (grensoverschrijdende) clusters (samenwerking bedrijven en kennisinstellingen);
- L. Bereikbaarheid van en binnen de regio, en de ervaren tevredenheid hierover;
- F. Nieuwe vormen van vervoer en vervoersgebruik.

WAT LOOPT AL GOED
BINNEN SMART
ECONOMY

SmartHub: Aantrekken van jong talent, stage en afstudeerders door een triple O-campagne en talentprogramma.

Innovatiehubs: Werkgevers (ook zorg en overheden) werken samen met de HAN aan interessante, innovatieve afstudeeropdrachten en goede begeleiding.

Smart Businesscentrum: Verbinden, faciliteren en ondersteunen van incubator / accelerator centers; regionale experimenten en bedrijfsprojecten. Versterken van de stuwende economische sectoren.

Samenwerken vanuit gelijkwaardigheid

Onze samenwerkingsvorm, 'smart governance', is geen doel op zich, maar een middel om onze inhoudelijke doelen en ambities te kunnen behalen. De samenwerkingsvorm is geslaagd wanneer deze echt de motor is voor de samenwerking en richting geeft aan de activiteiten van alle samenwerkingspartners. We bereiken doelen die meer zijn dan de som van de inspanningen van de individuele partijen. Zo biedt juist onze samenwerkingsvorm de mogelijkheid om als experimenteergebied landelijk voorop te kunnen lopen en te blijven leren.

In de Visie2030 willen we middels de volgende parameters onze doelen en ambities meetbaar maken:

- A. De mate waarin de samenwerking effectief is en gewaardeerd wordt;
- B. Ontwikkelen van een model waarin de samenwerking tussen ondernemers, maatschappelijke organisaties en overheid formeel mogelijk is;
- C. Open innovatie mogelijkheden triple O.

WAT LOOPT AL GOED BINNEN SMART GOVERNANCE

Lobby: Altijd triple O bij Lentediner, Open Days, werkbezoeken

Achterhoek Board en Thematafels: vanuit gelijkwaardigheid de visie en agenda bepalen en hieraan uitvoering geven

Achterhoek Raad: Regionale verbinding van raadsleden, discussie triple O.

AMBITIE

"Groeien in kwaliteit"
 In 2030 heeft de Achterhoek een nog sterker bloeiende en innovatieve economie en een hoogwaardig werk-, leer-, woon- en leefklimaat

ACHTERHOEK: TRIPLE SMART

OPGAVE!

- 11% bevolkingsdaling tot 2040; ontgroening en vergrijzing (in 2035 is 32% van de inwoners ouder dan 65 jaar)
- Afnemende beroepsbevolking (-12% tot 2030) en minder VO-leerlingen (-30% tot 2025)
- Verduurzamingsopgave tot 2030: 115.000 woningen. Overschot van 2.600 woningen in 2030

SMART ECONOMY

"Groeien in kwaliteit".
 Een sterke economie, uitgaande van eigen kracht.

SMART GOVERNANCE

SMART LIVING

"Groeien in kwaliteit".
 Een hoogwaardig werk-, leer-, woon- en leefklimaat ondanks ontgroening en vergrijzing.

DOELLEN

SUBDOELLEN

In 2025 zijn vraag en aanbod op de arbeidsmarkt (meer) in evenwicht	Toename arbeidsproductiviteit en economisch toegevoegde waarde met 2% per jaar	Sterk verbeterde bereikbaarheid bedrijven en voorzieningen	Achterhoek in 2030 energieneutraal	Score van 7.8 voor leefbaarheid (2017) in 2022 minimaal op hetzelfde niveau	Kwaliteit van zorg in 2022 op uitstekend niveau

ACTIVITEITEN/INERMPACTEN

Onderwijs & Arbeidsmarkt 1 Opzetten Slim Onderwijs voor gehele beroepsbevolking, regio-overstijgend, digitalisering 2 SmartHub op de kaart: - Talentontwikkeling - Profilering als stage- en afstudeerregio 3 Scholing en praktijkleren op grote schaal - Platform Smart Technical Education Achterhoek	Smart werken & Innovatie 1 Netwerken rond Smart Industry ontwikkelen en verbreden, regio-overstijgend 2 Doorontwikkelen Innovatiehubs 3 35 clusters opzetten voor implementatie Smart Industry	Mobiliteit en bereikbaarheid 1 Opzetten proeftuinen Smart mobility 2 Bereikbaarheid van voorzieningen verbeteren 3 Mobility as a service (MaaS) project uitvoeren	Circulaire economie & energietransitie 1 Ontwikkelen/uitvoeren Regionale Energie Strategie (RES) 2 'Simme kringloop': doorontwikkelen kringlooplandbouw 3 Duurzaam ondernemen/ energiebesparing MKB aanpak Achterhoek	Wonen & Vastgoed 1 Slim wonen: verhogen kwaliteit bestaande woningvoorraad (duurzaam en levensloopbestendig maken) 2 Behoedzaam passende woningen toevoegen, in combinatie met investeren in transformatie/slooffonds 3 Transformatiestrategie leegstaand en leegkomend vastgoed ontwikkelen en uitvoeren (VAB, detailhandel, maatschappelijk vastgoed, incl. asbestsanering)	Zorginnovatie 1 Doorontwikkelen zorg bereikbaarheid (slim wonen en smart mobility) 2 Nieuwe verbindingen leggen tussen overheid, zorgorganisaties en ondernemingen 3 Gezonde leefstijl bevorderen (in buitengebied) door slimme toepassingen

MIDDELEN

Bijdrage Achterhoek 17 miljoen	Totale begroting 28,6 miljoen	Gevraagde Rijksbijdrage 11,6 miljoen	Bijdrage Achterhoek 92 miljoen	Totale begroting 143,5 miljoen	Gevraagde Rijksbijdrage 51,5 miljoen

Voorbeelden ter inspiratie; hoe gaan we dat bereiken?

Onderstaande geeft een beeld van de manier waarop de doelen en ambities verder worden uitgewerkt in de Visie2030. Dit is niet uitputtend.

Smart Living , hoe gaan we dat bereiken? (voorbeelden)

- Het uitwerken van een triple helix-uitvoeringsstrategie voor transformatie van de woningvoorraad met als doel een goede balans tussen nieuwbouw en sloop en het verhogen van de kwaliteit van de bestaande woningvoorraad;
- We zetten in op preventie en gezonde leefstijl;
- Toepassing van nieuwe technologieën in de zorg door verbindingen tussen bedrijven en zorginstellingen en woningen in het buitengebied voorzien van domotica/sensoring;
- We bieden (nieuwe) woningen voor mensen die zich in de Achterhoek willen vestigen. In overleg met onderwijs en bedrijfsleven wordt bepaald welke woningen daarvoor nodig zijn;
- Ondernemers en woningcorporaties zorgen samen voor goede huisvesting voor (nieuwe) werknemers;
- We ontwikkelen een passend financieringsmodel, bijvoorbeeld d.m.v. een transformatiefonds;
- Verkleinen van kernwinkergebieden (voorkomen leegstand);
- Begeleidingstrajecten voor (stoppende) agrariërs, gericht op kringlooplandbouw, toekomstperspectief, asbestsanering, alternatieve verdienmodellen en sociale vraagstukken;
- Een gecoördineerde aanpak van slimme mobiliteitsoplossingen (MAAS) voor buitengebieden;
- We bevorderen de doorstroming in de bestaande bebouwing en verduurzamen woningen (waardoor ook jongeren zich kunnen huisvesten in de Achterhoek);
- We testen nieuwe woonconcepten uit.
- We ontwikkelen en voeren een Regionale Energie Strategie uit.

Smart Economy, hoe gaan we dat bereiken? (voorbeelden)

- We versterken bestaande en ontwikkelen nieuwe (grensoverschrijdende) clusters voor samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen en zetten nieuwe clusters op voor het implementeren van Smart Industry-toepassingen in alle stuwende en relevante sectoren;
- We breiden ons SmartHub-netwerk uit en zetten in op hoogwaardige stage- en afstudeeropdrachten, ook voor studenten van buiten de regio;
- We volgen een meersporenbeleid om het arbeidspotentieel te vergroten: investeren in bij-, om- en herscholing van werknemers (ook grensoverschrijdend) voor een grotere doorstroom en arbeidsparticipatie, aanpakken van de negatieve arbeidspendel en aantrekken van talent (SmartHub); (Zie de Transitieatlas beroepsonderwijs Achterhoek, 2017);
- We verwachten op grote schaal scholing en praktijkleren in te zetten. Voor de financiering hiervan verkennen we samen met sociale partners de mogelijkheid van een regionaal ontwikkelingsfonds;

- We zetten in op proeftuinen op het gebied van smart mobiliteit;
- Ontwikkelen van hybride onderwijsvormen, zoals praktijkleren en de inzet van hybride docenten;
- We benutten economische potentie grensregio en creëren een grensoverschrijdend speelveld en zakendoen;
- We faciliteren start-ups en scale-ups. Dit laatste door het creëren van een scale-up accelerator netwerk;
- We investeren in icoonprojecten. Icoonprojecten rondom urgente thema's zoals IT, kunstmatige intelligentie en cybersecurity. Aan die icoonprojecten zijn een aantal belangrijke criteria toegevoegd:
  - Het project moet bijdragen aan het vullen van een lege plek;
  - Het moet aansluiten bij wat er op de andere thematafels plaatsvindt;
  - Er moet content uit ontstaan en niet alleen een verhaal blijven;
  - Korte projecten waar we snel mee naar buiten kunnen treden;
  - Het moet 30 breed aanslaan.
- We versterken de samenwerking met HBO/WO talent van buiten de regio.

Smart Governance, hoe gaan we dat bereiken? (voorbeelden)

- Door gezamenlijke besluitvorming van de partners in de Achterhoek vergroten van de proceslegitimititeit en betrokkenheid;
- Uitvoeringskracht versterken;
- Gezamenlijk met provincie en Rijk monitoren en evaluatiepunten formuleren. Hiermee input leveren voor een wijziging WGR;
- We kennen ons economisch ecosysteem en de zwaktes en kansen hiervan (kans: inzet op start ups, gezamenlijk optrekken andere regio's, etc., zwakte: preferred supplierschap universiteiten, etc.).